Jaroslav Eliáš

Redang tečkopruhý – rozmnožovací biologie málo známé kaprovité ryby

Až do r. 1974 byl redang tečkopruhý (*Cyclocheilichthys apogon*) pro české a slovenské milovníky sladkovodní akvaristiky téměř neznámou rybou. Tento zástupce čeledi kaprovitých (*Cyprinidae*) příbuzný parmičkám, popsaný pro vědu r. 1842, byl do Evropy poprvé dovezen již v r. 1934, ale mezi chovateli se nerozšířil. Pro běžná akvária je poměrně velký a barevně nevýrazný, proto k pokusům o odchov v lidské péči zřejmě nedocházelo. Ještě v r. 1982 se R. Riehl a H. A. Baensch ve svém atlasu ryb (Mergus Verlag) zmiňují, že odchov ryb tohoto druhu v zajetí dosud nebyl popsán. Ale již v r. 1977 se rozmnožení podařilo na Slovensku a následně jsem měl možnost studovat chování redanga tečkopruhého během tření také v Brně.

1

Potřebné informace o tomto druhu mi v té době poskytl známý odborník na akvarijní ryby S. Frank. Cituji volně jeho zjištěné údaje: Platný vědecký název ryby je *Cyclocheilichthys apogon*, synonyma např. *Barbus apogon*, *Systomus apogon*, nebo *C. rubripinnis*. V přírodě se vyskytuje podle různých autorů na rozlehlém území Jávy, Bornea, Sumatry a dalších indonéských ostrovů, dále na Malajském poloostrově, v Barmě (nyní Myanma) a Thajsku. Redang tečkopruhý obývá ve své domovině klidné řeky, stojaté vody i spojovací kanály, na jejichž březích jsou dodnes často vidět sporé příbytky domorodců postavené na kůlech (obr. 1). Místně jde o rybu velmi hojnou a tamní obyvatelé si jí prý cení pro chutné maso. V přírodě dorůstá velikosti do 15 cm, G. Sterba však udává 25 cm a H. Frey až 50 cm. V akváriu pohlavně dospívá ve stáří asi 12 měsíců při velikosti už kolem 12 cm, pak se obvykle další růst zastavuje.

Ryby v dobré tělesné kondici jsou zbarveny zlatavě, avšak s proměnlivými odstíny. Na bocích mají 10–11 podélných řad černých teček, na ocasním násadci tmavou oválnou skvrnu. Samci se od samic příliš neliší, proto není snadné jejich pohlaví rozeznat (obr. 2). V době tření se může u samců objevit na hlavě, hřbetě a bocích třecí vyrážka, která při chovu často chybí, což se potvrdilo i v dále popisovaném případu. Drobné kladélko se u samic objevuje až těsně před snášením jiker.

Průběh tření a chovu

O první rozmnožení nebo o jeden z prvních známých, ale nepublikovaných případů odchovu této ryby se zasloužili ve výše zmíněném r. 1977 slovenští studenti P. Kišš a V. Búrik z Bratislavy, členové zájmového akvaristického kroužku při tamním UNIC – klubu (Univerzitní klub) v suterénu vysokoškolských kolejí. Zavítali tehdy na mé pracoviště, kterým byla Stálá výstava akvarijních ryb při Zoo Brno, a zmínili se o svém chovatelském úspěchu. Následně jsem od nich získal samce a samici tohoto vzácného jihoasijského druhu pro fotografování během tření. Doporučili mi, abych si připravil velkou nádrž, kterou prý nezbytně chovný pár vyžaduje. Po návratu do Brna mi ale ryby připravily velké překvapení, když se po vpuštění do malého náhradního akvária o objemu pouze asi 70 litrů začaly během krátké doby neočekávaně třít (obecně ryby někdy takto reagují na změnu kvality vody a prostředí, po náročném transportu to ale bylo překvapující). Průběh rozmnožování se mi podařilo vyfotografovat – zřejmě jde o vůbec první záběry těchto etologických projevů redanga tečkopruhého, navíc s objevem neobvyklého vrcholného třecího aktu, kdy samec neobjímal samici přehozením ocasu přes její hřbet, jak je u malých parmiček běžné.

Redang tečkopruhý se chová (i v současnosti jen vzácně) ve větších sladkovodních nádržích o objemu alespoň 150 litrů. Není náročný na chemické složení vody, ani na podávanou potravu. Spodní postavení úst naznačuje, že dává přednost soustům nasávaným ze dna; krmení plovoucí na hladině téměř opomíjí. Živou kořist má v oblibě, ale spokojí se i s náhradní potravou. Velkou předností těchto poměrně velkých ryb je klidné chování i k výrazně menším spoluobyvatelům jejich nádrže.

Pro tření se doporučuje akvárium objemu alespoň 100 litrů s vodou o teplotě 26–28 °C, pH 6,3–6,8 a tvrdostí odpovídající elektrické vodivosti 150–240 μS/cm. Ranní tření bývá velmi bouřlivé. Samec se snaží přimět partnerku nátlakem (viz obr. 3–5), avšak nezpůsobuje jí žádné vážné zranění. Vrcholný třecí akt pro mě znamenal nové zjištění – samec podložil svůj ocasní násadec pod ocas samice a následně ji prudce narazil na zadní stěnu nádrže (obr. 7). Samice byla částečně vymrštěna až nad hladinu a jikry bezprostředně oplodněné samcem se zvolna snášely ke dnu (obr. 8). Byl to akt natolik prudký a hlučný, že jsem očekával možnou destrukci stěn akvária. Celý cyklus se několikrát opakoval až do úplného vyprázdnění vaječníků samice.

Žlutobílé jikry redanga jsou lehce zakalené, o průměru 1,2–1,3 mm. Samice jich odložila při jednom tření odhadem více než 5 000. Mnohé jikry se ale dále nevyvíjely. Eleuterembrya (volné zárodky) měří 3,5–4 mm a zprvu visí na rostlinách a bočních stěnách nádrže. Protopterygiolarvy (larvy s nediferencovaným ploutevním lemem) začínají přijímat drobné nauplie buchanek (*Cyclopoida*) nebo žábronožky solné (*Artemia salina*). Lze jim ale podávat nejdrobnější náhradní potravu určenou pro potěr.

Chov těchto poměrně velkých kaprovitých ryb je možný i ve společných nádržích, protože nejsou nijak agresivní vůči ostatním spoluobyvatelům akvária. Musíme jim ale poskytnout dostatečně velký životní prostor.
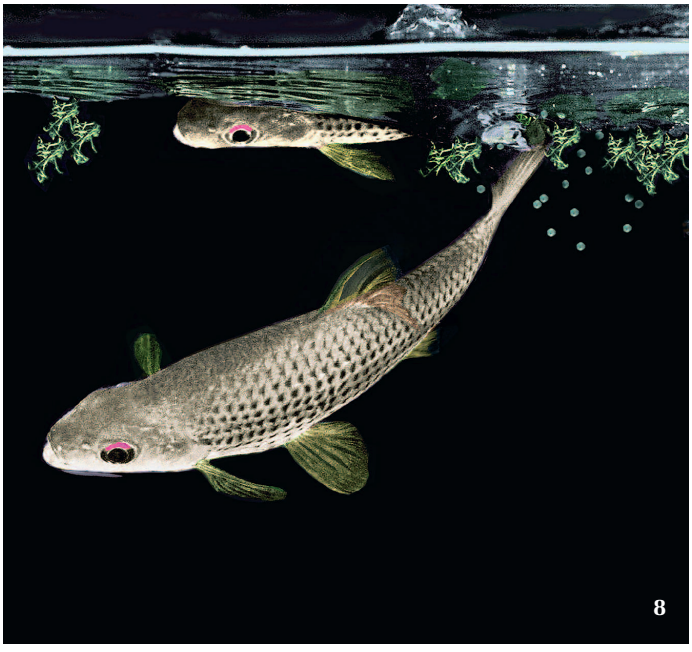
1 Zátiší na thajské řece Kwai s výskytem redanga tečkopruhého (*Cyclocheilichthys apogon*), kterého místní rybáři loví pro chutné maso. Foto L. Eliášová
2 Redang tečkopruhý. Vpředu samice s nepatrným kladélkem, za ní samec. Pohlaví se u tohoto druhu ryb rozeznává obtížně.
3 Začátek tření – samec dotírá na samici.
4 Samice se ještě brání a uniká.
5 Samec pokračuje v pronásledování partnerky.
6 Ryby připravené k vrcholné fázi tření zamířily k hladině.
7 Samec podkládá ocas pod zadní část břicha samice a naráží ji na zadní stěnu nádrže.
8 Samice je při třecím aktu vymrštěna až nad hladinu. Objevují se první jikry prolétající mlíčím vypuštěným samcem. Snímky J. Eliáše, pokud není uvedeno jinak